

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ 3^{ης} ΕΙΔΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ 23^{ης} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2020

ΜΕΛΗ: Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Αγγελική Μαυρουδή, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Μαρία Αθανασοπούλου και Ασημίνα Σαντοριναίου, Αντιπρόεδροι, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκώρου, Αντιγόνη Στίνη, Βασιλική Πέππα και Γρηγόριος Βαλληνδράς, Σύμβουλοι. Οι Σύμβουλοι Γεώργιος Βοΐης, Ελένη Λυκεσά, Στυλιανός Λεντιδάκης και Βασιλική Σοφιανού απουσίασαν δικαιολογημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Ελένη Αυγουστόγλου, Επίτροπος στην Υπηρεσία Επιτρόπου "Γραμματεία" του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Η ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΗ ΓΙΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ

Η εισαγόμενη στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου τροπολογία των Υπουργείων Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων που αφορά στην τροποποίηση του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 (φ. 148 Α'), απεστάλη στο Δικαστήριο με το 103045 ΕΞ 2020/16.9.2020 έγγραφο του Υπουργού Οικονομικών, για να γνωμοδοτήσει επ' αυτής σύμφωνα με το άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος.

Το κείμενο της τροπολογίας έχει ως εξής:

**«ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ- ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Με το άρθρο 2 τροποποιείται το άρθρο 114 του ν. 4714/2020 το οποίο είχε ως εξής:

**«Άρθρο 114
Καταβολή ποσών μειώσεων συντάξεων ιδιωτικού τομέα**

1. Ποσά, τα οποία αντιστοιχούν σε περικοπές και μειώσεις κύριων συντάξεων συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες επιβλήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 1 ν. 4051/2012 (Α' 40) και του άρθρου πρώτου παρ. IA υποπαρ. IA.5 περ. 1 του ν. 4093/2012 (Α' 222) και αφορούν το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 και μέχρι την δημοσίευση του ν. 4387/2016 (Α' 85), καταβάλλονται άτοκα στους δικαιούχους.
2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ρυθμίζονται ο τρόπος, η διαδικασία και οι λεπτομέρειες καταβολής των προς επιστροφή ποσών, η οποία ολοκληρώνεται εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος.
3. Με την καταβολή των ποσών της παρ. 1 οι αξιώσεις των συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης για ποσά που αντιστοιχούν σε περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κύριων, επικουρικών συντάξεων, επιδομάτων αδείας και εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, κατά το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 δυνάμει των ν. 4051/2012 και 4093/2012, αποσβέννυνται.
4. Η ρύθμιση της παρ. 3 δεν καταλαμβάνει τις εκκρεμείς ενώπιον των δικαστηρίων δίκες, ως προς τις αξιώσεις που υπερβαίνουν το καταβαλλόμενο ποσό της παρ. 1.»

Προτεινόμενες διατάξεις

Άρθρο 1

Καταβολή ποσών μειώσεων συντάξεων δημοσίου τομέα

- Ποσά, τα οποία αντιστοιχούν σε περικοπές και μειώσεις κύριων συντάξεων συνταξιούχων του δημοσίου τομέα, οι οποίες επιβλήθηκαν κατ' εφαρμογή της υποπαρ. Β3 και Β9 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α' 222) και αφορούν το χρονικό διάστημα από τις 11.6.2015 και μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 (Α' 85), καταβάλλονται άτοκα στους δικαιούχους.
- Τα καταβαλλόμενα ποσά της παρ. 1 είναι ανεκχώρητα και ακατάσχετα στα χέρια του Δημοσίου ή τρίτων, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής και ειδικής διάταξης, δεν δεσμεύονται και δεν συμψηφίζονται με βεβαιωμένα χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση και το Δημόσιο εν γένει, τους Δήμους, τις Περιφέρειες, τα Ασφαλιστικά Ταμεία ή τα Πιστωτικά Ιδρύματα. Κατά την καταβολή των ποσών της παρ. 1 δεν διενεργείται παρακράτηση φόρου.
- Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ρυθμίζονται ο τρόπος, η διαδικασία και οι λεπτομέρειες καταβολής των προς επιστροφή ποσών, η οποία ολοκληρώνεται έως την 31^η Δεκεμβρίου 2020.
- Με την καταβολή των ποσών της παρ. 1 οι αξιώσεις των συνταξιούχων του δημοσίου τομέα για ποσά που αντιστοιχούν σε περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κύριων, επικουρικών συντάξεων, επιδομάτων αδείας και εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, δυνάμει του ν. 4093/2012, αποσβέννυνται.
- Η παρ. 4 δεν καταλαμβάνει τις εκκρεμείς ενώπιον των δικαστηρίων δίκες κατά τον χρόνο της δημοσίευσης του παρόντος ως προς τις αξιώσεις που υπερβαίνουν το καταβαλλόμενο ποσό της παρ. 1.

Άρθρο 2

Καταβολή ποσών μειώσεων συντάξεων ιδιωτικού τομέα

Το άρθρο 114 του ν. 4714/2020 (Α' 148), αντικαθίσταται από τότε που ίσχυσε ως ακολούθως:

«Άρθρο 114

Καταβολή ποσών μειώσεων συντάξεων ιδιωτικού τομέα

- Ποσά, τα οποία αντιστοιχούν σε περικοπές και μειώσεις κύριων συντάξεων συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα, οι οποίες επιβλήθηκαν κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 (Α' 40), της υπ' αρ. 476/28.2.2012 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (Β' 499) και της περ. 1 της υποπαρ. IA.5

της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α' 222) και αφορούν το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 και μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 (Α' 85), καταβάλλονται άτοκα στους δικαιούχους.

2. Τα καταβαλλόμενα ποσά της παρ. 1 είναι ανεκχώρητα και ακατάσχετα στα χέρια του Δημοσίου ή τρίτων, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής και ειδικής διάταξης, δεν δεσμεύονται και δεν συμψηφίζονται με βεβαιωμένα χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση και το Δημόσιο εν γένει, τους Δήμους, τις Περιφέρειες, τα Ασφαλιστικά Ταμεία ή τα Πιστωτικά Ιδρύματα. Κατά την καταβολή των ποσών της παρ. 1 δεν διενεργείται παρακράτηση φόρου.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ρυθμίζονται ο τρόπος, η διαδικασία και οι λεπτομέρειες καταβολής των προς επιστροφή ποσών, η οποία ολοκληρώνεται μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2020.

4. Με την καταβολή των ποσών της παρ. 1 οι αξιώσεις των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα για ποσά που αντιστοιχούν σε περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κύριων, επικουρικών συντάξεων, επιδομάτων αδείας και εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, κατά το χρονικό διάστημα από τις 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, δυνάμει του ν.4051/2012 και του ν. 4093/2012, αποσβέννυνται.

5. Η παρ. 4 δεν καταλαμβάνει τις εκκρεμείς ενώπιον των δικαστηρίων δίκες κατά τον χρόνο της δημοσίευσης του παρόντος, ως προς τις αξιώσεις που υπερβαίνουν το καταβαλλόμενο ποσό της παρ. 1.».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Η ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ο Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Αντώνιος Νικητάκης διατύπωσε την ακόλουθη έγγραφη γνώμη:

«Εισάγουμε ενώπιον της Ολομέλειας του Σώματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ. 1 περ. γ' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (ΦΕΚ Α' 52), την από 15.9.2020 τροπολογία των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, που μας απεστάλη με το με ΑΠ 103045 ΕΞ 2020/16.9.2020 έγγραφο του Υπουργού Οικονομικών, για να προκληθεί η γνωμοδότησή της σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 73 παρ. 2 του Συντάγματος, και εκθέτουμε τα ακόλουθα:

A. Γενικές παρατηρήσεις

1. Η επίμαχη τροπολογία εισάγεται προς γνωμοδότηση χωρίς να αναφέρεται ο τίτλος της ούτε το σχέδιο νόμου στο οποίο αυτή εντάσσεται. Χρήζει κατά τούτο διόρθωσης.

2. Με τα δύο άρθρα που περιέχει, εκ των οποίων το πρώτο (άρθρο 1) αφορά στους συνταξιούχους του δημοσίου τομέα και το δεύτερο (άρθρο 2) στους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα, εισάγονται ρυθμίσεις περί καταβολής στις δύο ως άνω κατηγορίες συνταξιούχων ποσών προς αποκατάσταση των μειώσεων που επιβλήθηκαν στις κύριες συντάξεις τους κατά το διάστημα από 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 (Α' 85), κατ' εφαρμογή επιμέρους διατάξεων του ν. 4093/2012 και του ν. 4051/2012, οι οποίες κρίθηκαν αντισυνταγματικές με αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας.

3. Οι ρυθμίσεις που εμπεριέχονται στο άρθρο 2, ενόψει του ότι αναφέρονται σε συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα, δεν δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο γνωμοδότησης.

4. Ως προς δε το άρθρο 1 αυτής, εκ του περιεχομένου του προκύπτει ότι δεν περιέχει ρυθμίσεις αναφορικά με την απονομή σύνταξης σε δημόσιο λειτουργό και υπάλληλο ούτε με τις προϋποθέσεις της και, συνεπώς, έχουμε τη γνώμη ότι δεν καθιδρύεται γνωμοδοτική αρμοδιότητα της Ολομέλειας επ' αυτού, κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος. Σε κάθε περίπτωση, αν ήθελε θεωρηθεί ότι οι εξεταζόμενες ρυθμίσεις αφορούν ή θίγουν το συνταξιοδοτικό δικαίωμα δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, παραδεκτώς εισάγονται προς γνωμοδότηση. Υπενθυμίζεται, πάντως ότι οι ρυθμίσεις αυτές για να είναι συμβατές με το άρθρο 73 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, πρέπει, εφόσον αυτές δεν περιληφθούν σε αυτοτελές νομοθέτημα, να ενταχθούν σε διακριτό κεφάλαιο νομοθετήματος περιέχοντος και άλλες ρυθμίσεις, επιπλέον δε στον τίτλο του νομοθετήματος πρέπει να γίνει αναφορά στις συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις που αυτό περιλαμβάνει (βλ. Πρακτικά 2^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 22ας.5.2020).

B. Ειδικότερες παρατηρήσεις επί του άρθρου 1

1. Με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες εκδόθηκαν σε πλοτικές δίκες του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 επί αγωγών, κρίθηκε ότι οι διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, με τις οποίες επιβλήθηκαν περικοπές στις συντάξεις των κοινών ασφαλισμένων και καταργήθηκαν (από 1.1.2013) τα δώρα εορτών και το επίδομα αδείας, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και

5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4, και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Ορίστηκε περαιτέρω, κατ' εφαρμογή της παρ. 3β του άρθρου 50 του π.δ. 18/1989, ότι οι «συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επιμάχων διατάξεων» θα επέλθουν μετά τη δημοσίευση των πιο πάνω αποφάσεων, η οποία έλαβε χώρα στις 10.6.2015, καθώς και ότι τη διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα των επίμαχων διατάξεων για χρονικά διαστήματα προγενέστερα του χρόνου δημοσιεύσεως των αποφάσεων αυτών μπορούν να επικαλεσθούν μόνον όσοι έχουν ασκήσει ένδικα βιοηθήματα μέχρι τη δημοσίευση των εν λόγω αποφάσεων (10.6.2015). Εξάλλου, με τις 1439/2020, 1440/2020, 1441/2020, 1442/2020, 1443/2020 αποφάσεις της Ολομέλειας του ίδιου Δικαστηρίου, έγινε δεκτό ότι θεσπισθείσα με τη διάταξη του άρθρου 14 του ν. 4387/2016 ρύθμιση της συνέχισης καταβολής των συντάξεων, όπως είχαν διαμορφωθεί την 31.12.2014, δηλαδή με τις μειώσεις που επήλθαν με τους ν. 4051/2012 και 4093/2012 για το χρονικό διάστημα από την έναρξη ισχύος του νόμου 4387/2016, ήτοι από 12.5.2016 και εφεξής, είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ. Σημειώνεται δε ότι με την 1277/2018 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που εκδόθηκε στο πλαίσιο πρότυπης δίκης και η οποία δεν μνημονεύεται στην οικεία αιτιολογική έκθεση, κρίθηκε ότι οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με τις οποίες επήλθαν αντίστοιχες προς τους ασφαλισμένους του ιδιωτικού τομέα μειώσεις στις καταβαλλόμενες συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών εν συνόλω, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και προς τη συνταγματική αρχή της αναλογίας σύνταξης αποδοχών ενεργείας, όπως αυτή ισχύει για τους συνταξιούχους του Δημοσίου. Η κρίση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, σε αντίθεση προς τα κριθέντα από το Συμβούλιο της Επικρατείας, δεν διαλαμβάνει κανένα χρονικό περιορισμό ως προς την έκταση των συνεπειών της απαγγελλόμενης αντισυνταγματικότητας.

2. Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια των προαναφερεθεισών αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, θεσπίστηκε η διάταξη του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 (Α' 148) με την οποία προβλέφθηκε η καταβολή στους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα των ποσών που απώλεσαν από τις κύριες συντάξεις τους συνεπεία των περικοπών που τους επιβλήθηκαν με τους ως άνω νόμους για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 (επομένη της δημοσίευσης των ως άνω 2287 και 2288/2015 αποφάσεων) μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016.

3. Με την παράγραφο 1 του άρθρου 1 της επίμαχης τροπολογίας, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, υιοθετείται για λόγους ισότητας και κατ' εκτίμηση των τρεχουσών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και του δημοσίου συμφέροντος, αντίστοιχη ρύθμιση προς αυτή των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα. Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης, λαμβάνοντας υπόψη τις ως άνω αποφάσεις

του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπως και τα Πρακτικά της 5^{ης} Γενικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 29ης.03.2017, με τα οποία κρίθηκαν συνταγματικές οι μειώσεις των κύριων συντάξεων του συνταξιούχων του Δημοσίου που επήλθαν με το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 4051/2012, θεσπίζει την άτοκη καταβολή ποσών στους συνταξιούχους του δημοσίου τομέα προς αποκατάσταση των μειώσεων που επιβλήθηκαν στις κύριες συντάξεις τους, κατ' εφαρμογή του άρθρου πρώτου παρ. B3 του ν. 4093/2012, για το διάστημα από 11.6.2015 (από την επομένη της δημοσίευσης των αποφάσεων του ΣτΕ) και μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016. Στην παράγραφο 3 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για την έκδοσή κοινής υπουργικής απόφασης με την οποία θα καθορίζονται ο τρόπος, η διαδικασία· και οι λεπτομέρειες καταβολής των προς επιστροφή ποσών, ενώ ορίζεται ως απώτατο χρονικό σημείο ολοκλήρωσης της διαδικασίας επιστροφής η 31^η Δεκεμβρίου 2020. Στην παράγραφο 4 ορίζεται ότι με την καταβολή των άνω ποσών, η οποία αφορά το σύνολο των συνταξιούχων του δημοσίου τομέα, οι αξιώσεις τους για ποσά που αντιστοιχούν σε περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κυρίων και επικουρικών συντάξεων, καθώς και επιδομάτων αδείας και δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα δυνάμει του ν. 4093/2012 αποσβέννυνται.

4. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω αναφερόμενα, έχουμε τη γνώμη ότι οι θεσπιζόμενες ρυθμίσεις για τους συνταξιούχους του δημοσίου τομέα δεν συνιστούν συμμόρφωση προς τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, προεχόντως διότι τούτο στερείται δικαιοδοσίας επί των συνταξιοδοτικών θεμάτων αυτών, αλλά, αντιθέτως είναι πρωτογενείς και αποτελούν έκφραση της κυριαρχικής εξουσίας του νομοθέτη να απονέμει συνταξιοδοτικές παροχές και, προσβλέποντας για λόγους ισότητας στην ενιαία αντιμετώπιση των συνταξιούχων της Χώρας, να αναγνωρίζει και να ικανοποιεί με κανονιστικές πράξεις γεγεννημένες αξιώσεις όσων δεν προσέφυγαν δικαστικά και οι οποίες έχουν ως νόμιμο έρεισμα δικαστικές αποφάσεις κρίνασες την erga omnes αντισυνταγματικότητα μέτρων επέμβασης σε συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα, περαιτέρω δε, στο βαθμό που δεν παραβιάζει την απορρέουσα από το κράτος δικαίου και το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις δικαστικές αποφάσεις ούτε το τυχόν απορρέον από αυτές δεδικασμένο, να καθορίζει την έκταση ικανοποίησης των γεγενημένων αξιώσεων με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον. Υπό τις παραδοχές αυτές, επιτρεπτώς επιχειρείται μια ενιαία αντιμετώπιση του συνόλου των συνταξιούχων του δημοσίου τομέα που δεν έχουν προσφύγει στη δικαιοσύνη αντιστοίχως προς τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα επί τη βάσει των κριτηρίων που όρισε το Συμβούλιο της Επικρατείας για αυτούς με τις προρρηθείσες αποφάσεις του, χωρίς να τίθεται ζήτημα επέμβασης σε εκκρεμείς ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες. Περαιτέρω, εκ του περιεχομένου της, η διάταξη αυτή δεν θίγει αξιώσεις που έχουν αναγνωριστεί

με τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις των αρμοδίων Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ούτε άλλωστε δύναται να θεωρηθεί ότι εμποδίζει το δικαίωμα πρόσβασης στο δικαστήριο στους συνταξιούχους του Δημοσίου τομέα, υπό την επιφύλαξη των περί παραγραφής διατάξεων, δοθέντος ότι ως προς αυτούς, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου με την 1277/2018 απόφασή της, δεν προσέδωσε κανένα χρονικό περιορισμό στην έκταση της αναγνωρισθείσας αντισυνταγματικότητας της κρίσιμης διάταξης του άρθρου πρώτου, παρ. B, υποπαρ. B3 του ν. 4093/2012, όπως αντιθέτως έπραξε η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας που περιόρισε ως προς όσους δεν είχαν προσφύγει τις συνέπειες της αντισυνταγματικότητας από 10.6.2015 έως 11.5.2016. Τέλος, σημειώνουμε ότι η καταβολή των ποσών της παραγράφου 1, στο μέτρο που δεν περιλαμβάνει και τα καταργηθέντα με τη διάταξη της υποπαραγράφου B4 του ν.4093/2012 επιδόματα αδείας και δώρα εορτών, επί της αντισυνταγματικότητας της οποίας δεν έχει ακόμη αποφανθεί η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεν δύναται να οδηγήσει σε απόσβεση των αντίστοιχων απαιτήσεων για το ίδιο χρονικό διάστημα και, συνεπώς, αυτές, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν υποκύψει σε παραγραφή, εξακολουθούν να είναι ενεργές.

5. Τέλος, στην παράγραφο 1 του εξεταζόμενου άρθρου πρέπει να αναγραφεί για λόγους, ασφάλειας δικαίου και νομικής ακρίβειας, η ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου 4387/2016.»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ Η ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ο ορισθείς από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου εισηγητής Σύμβουλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, παρουσίασε την εισήγησή του.

1. Με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, εισάγονται ρυθμίσεις, όμοιου περιεχομένου με τις ήδη ισχύουσες για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, με αντικείμενο την επιστροφή στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στους συνταξιούχους που διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς (πρώην υπάλληλοι των ΟΤΑ και άλλων ΝΠΔΔ κ.λπ.) - το αργότερο έως τις 31.12.2020 και με τη διαδικασία που θα καθορισθεί με κοινή υπουργική απόφαση - των αναγόμενων στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016 ποσών των περικοπών που είχαν επιβληθεί στις συντάξεις τους, με βάση τις διατάξεις των υποπαρ. B.3

(για τους συνταξιούχους του Δημοσίου) και Β.9 (για τις λοιπές διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς κατηγορίες) της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012.

2. Ευθύς εξ αρχής θα πρέπει να επισημανθεί ότι, με τις διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, με τις οποίες, όπως και μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 2 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου θα εξακολουθήσει να ισχύει, προβλέπεται η επιστροφή στους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης των ποσών που αντιστοιχούν στις επιβληθείσες, κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, περικοπές των συντάξεων τους, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, επιχειρήθηκε η συμμόρφωση του νομοθέτη προς τα σχετικώς κριθέντα από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Με το δεδομένο δε αυτό, η εξέταση του δόκιμου της εισαγωγής των αυτών κατ' ουσίαν ρυθμίσεων και για τους συνταξιούχους του Δημοσίου και τις άλλες διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς κατηγορίες αναγκαίως προϋποθέτει την επισκόπηση της νομολογίας του ως άνω δικαστηρίου, που τελικώς επέβαλε τη θέσπιση του άρθρου 114 του ν. 4714/2020.

3. Υπενθυμίζεται, ειδικότερα, ότι, με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, κρίθηκαν αντισυνταγματικές και, ως εκ τούτου, ανίσχυρες, όσον αφορά τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, οι περικοπές το μεν, από 1.1.2012, του ποσού της σύνταξης που υπερέβαινε τα 1.300,00 ευρώ, κατά ποσοστό 12%, όπως προέβλεπε η παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, το δε, από 1.1.2013, των συντάξεων άνω των 1.000,00 ευρώ, κατά ποσοστό που, αναλόγως του ύψους της σύνταξης, κυμαινόταν από 5% έως 20%, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, για το λόγο ότι των συγκεκριμένων περικοπών δεν είχε προηγηθεί η περιγραφόμενη στις εν λόγω δικαστικές αποφάσεις ειδική μελέτη. Με τις ίδιες, ωστόσο, αποφάσεις, που δημοσιεύθηκαν στις 10.6.2015, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας όρισε ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα είχε αναδρομικό χαρακτήρα μόνον για όσους είχαν ασκήσει ένδικα βοηθήματα ή μέσα μέχρι τη δημοσίευση των αποφάσεων αυτών και ότι, επομένως, επίκληση της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, για τη θεμελίωση αξιώσεων άλλων συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, αναφορικά με τις περικοπέσες, βάσει των ανωτέρω διατάξεων, συντάξεις τους, χωρεί αποκλειστικώς για το επιγενόμενο της δημοσίευσης των 2287 και 2288/2015 αποφάσεων χρόνο, ήτοι από 11.6.2015 και εφεξής.

4. Επακολούθησε, όπως είναι γνωστό, ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις», που τέθηκε σε ισχύ, κατά το άρθρο 122 αυτού, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στις 12.5.2016. Με τον νόμο αυτό και για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, αφενός ιδρύθηκε ενιαίος φορέας απονομής κύριων συντάξεων, ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), στον οποίο εντάχθηκαν αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 51), αφετέρου θεσπίσθηκαν ενιαίοι κανόνες για τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών, η εφαρμογή των οποίων άγει, για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, σε συντάξεις κατά κανόνα μικρότερες από τις εκείνες που θα δικαιούνταν, εάν εξακολουθούσε να ισχύει το προγενέστερο ασφαλιστικό καθεστώς. Στο πλαίσιο δε εφαρμογής των ενιαίων κανόνων του ΕΦΚΑ, προβλέπεται μεν στον ν. 4387/2016 ότι οι ήδη καταβαλλόμενες, κατά την έναρξη της ισχύος του, συντάξεις επανυπολογίζονται και αυτές, με τον ίδιο όπως και οι μελλοντικές τρόπο, εντούτοις, μέχρι τις 31.12.2018, συνεχίζονται να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014 (άρθρα 14 και 33), απομειωμένες, δηλαδή, κατά τις περικοπές που είχαν υποστεί, κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012.

5. Επιληφθείσα της εκ νέου υιοθέτησης από το νομοθέτη, μέσω του ν. 4387/2016, των περικοπών στις συντάξεις των ήδη, κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, που είχαν επιφέρει οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 και είχαν κριθεί ως αντισυνταγματικές, με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την 1891/2019 απόφασή της, έκρινε συνταγματικώς θεμιτή τη νομοθετική αυτή επιλογή, το μεν λόγω της ουσιαστικής συμβολής της στη συγκράτηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και, κατ' επέκταση, στην επίτευξη του επιδιωκόμενου, με τη μεταρρύθμιση του ν. 4387/2016, σκοπού της διασφάλισης της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, το δε προκειμένου να επωμισθούν, όπως επιβάλλεται για λόγους κοινωνικής δικαιοισύνης και διαγενεακής αλληλεγγύης, όχι μόνον οι νυν ασφαλισμένοι και μελλοντικοί συνταξιούχοι, για τους οποίους ο εν λόγω νόμος προβλέπει αυξημένες εισφορές και μειωμένες συντάξεις, αλλά και οι παλαιοί συνταξιούχοι το βάρος της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης που, διαφυλάσσοντας την επάρκεια του ασφαλιστικού κεφαλαίου για τη χορήγηση των συντάξεων τους, ωφελούσε εξ ίσου και τους ίδιους. Υπό την έννοια αυτή, ναι μεν, όπως εν συνεχεία επιβεβαιώθηκε με την 1439/2020 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν ισχυροποιήθηκαν αναδρομικά οι επιβληθείσες, δυνάμει των ανωτέρω διατάξεων του ν. 4051/2012 και του

v. 4093/2012, περικοπές, με συνέπεια, εξαιρουμένων όσων είχαν εγείρει τις σχετικές αξιώσεις τους πριν από τη δημοσίευση των 2287 και 2288/2015 αποφάσεων, στους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης να καταλείπεται η διεκδίκηση των οικείων ποσών για το από 11.6.2015 και εφεξής χρονικό διάστημα. Καθόσον, όμως, με την ένταξή τους στο σύστημα του ν. 4387/2016, οι ίδιες περικοπές δεν προσέκρουν πλέον στο Σύνταγμα, οι διεκδικήσεις αυτές δεν θα μπορούσαν να εκτείνονται χρονικά πέραν της 12.5.2016, οπότε δημοσιεύθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο ως άνω νόμος. Εξ ου και στο συγκεκριμένο μόνο χρονικό διάστημα (11.6.2015 έως 12.5.2016), στο οποίο, με την προαναφερόμενη εξαίρεση, εξαντλούνται, σύμφωνα με την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι αξιώσεις των συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, αναφέρονται οι υφιστάμενες διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, προνοώντας για την επιστροφή στους τελευταίους των αντίστοιχων με τις περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012 ποσών των συντάξεών τους.

6. Σε κρίσεις, εν μέρει αποκλίνουσες από τις προμνησθείσες νομολογιακές παραδοχές του Συμβουλίου της Επικρατείας, έχει το παρόν Δικαστήριο αχθεί για τις αντιστοίχως επιβληθείσες στις συντάξεις του Δημοσίου περικοπές. Κατά πρώτον, διότι η, απολύτως όμοια με εκείνη της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του ιδίου νόμου, η οποία, για τους συνταξιούχους του Δημοσίου, προέβλεπε, επίσης, την περικοπή, από 1.1.2012, του άνω των 1.300,00 ευρώ ποσού της σύνταξής τους, κατά ποσοστό 12%, κρίθηκε, με τα Πρακτικά της 5ης Γενικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 29ης Μαρτίου 2017, ότι δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) - διά τούτο, άλλωστε, και τα ποσά της συγκεκριμένης περικοπής δεν περιλαμβάνονται σε αυτά που πρόκειται να επιστραφούν, σύμφωνα με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου. Επιπροσθέτως δε, επειδή, στην περίπτωση της, ομοίου περιεχόμενου με την περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, διάταξης της υποπαρ. B.3 της παρ. B του ιδίου άρθρου και νόμου, με την οποία οι άνω των 1.000,00 ευρώ συντάξεις του Δημοσίου περικόπηκαν, κατά ποσοστό από 5% έως 20%, διαγνώσθηκε μεν, σε πρότυπη δίκη, με την 1277/2018 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η αντίθεση της ρύθμισης προς τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συνταγματος, καθώς και προς τη συνταγματική αρχή της αναλογίας σύνταξης και αποδοχών ενέργειας, όπως η αρχή αυτή ισχύει για τους συνταξιούχους του Δημοσίου (στο ίδιο πνεύμα, για την αντίθεση της προβλεπόμενης από την υποπαρ. B.3 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 περικοπής των συντάξεων των δικαστικών λειτουργών προς τις διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 του Συνταγματος, βλ. την 1/2018 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συνταγματος), ωστόσο, ούτε οι αναδρομικές συνέπειες της διάγνωσης της

αντισυνταγματικότητας περιορίσθηκαν, καθ' οιονδήποτε τρόπο, με την ανωτέρω απόφαση, ούτε έκτοτε το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει αποφανθεί επί της ενδεχόμενης επιρροής, όσον αφορά την ισχύ της εν λόγω ρύθμισης, των μεταγενέστερων της θέσπισής της διατάξεων του ν. 4387/2016.

7. Οι ουσιώδεις αυτές διαφοροποιήσεις στην αντιμετώπιση από το Ελεγκτικό Συνέδριο της ποσοστιαίας περικοπής των άνω των 1.000,00 ευρώ συντάξεων του Δημοσίου, σε σχέση με τα πορίσματα των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ίδια περικοπή των συντάξεων των συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, επάγονται ωσαύτως σημαντικά πρακτικά αποτελέσματα. Πράγματι, με τα μέχρι τώρα νομολογιακά δεδομένα, τόσο το εάν οι συνταξιούχοι του Δημοσίου είχαν προσφύγει στο παρόν Δικαστήριο πριν ή μετά από τη δημοσίευση της 1277/2018 απόφασης - ή, κατά μείζονα λόγο, πριν ή μετά την 10.6.2015 - όσο και το εάν πρόκειται για αξιώσεις από την ως άνω περικοπή των συντάξεών τους, αναγόμενες στο προηγούμενο ή στο επιγενόμενο της δημοσίευσης του ν. 4387/2016 χρονικό διάστημα, αποβαίνουν παντελώς αδιάφορα για τη δικαστική διεκδίκηση των αξιώσεων αυτών, οι οποίες, επομένως, δεν υπόκεινται σε άλλο χρονικό περιορισμό ει μη μόνον της παραγραφής τους. Το δε τελευταίο, η διάρκεια, δηλαδή, της παραγραφής στην οποία υπόκεινται οι συγκεκριμένες αξιώσεις, συνιστά, με τη σειρά του, εριζόμενο ζήτημα. Διότι, ενώ, υπό την εκδοχή που έχει προκριθεί από τους πρωτοβάθμιους δικαστικούς σχηματισμούς (βλ. ενδεικτικώς την 1093/2020 απόφαση II Τμ. ΕλΣ), χωρίς, όμως, να έχει εισέτι επικυρωθεί από την Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι αξιώσεις από την κριθείσα ως αντισυνταγματική περικοπή των συντάξεων του Δημοσίου, κατ' εφαρμογή της υποπαρ. B.3 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, υπόκεινται, ως αποζημιωτικές, με έρεισμα το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, στην πενταετή παραγραφή της παρ. 1 του άρθρου 140 του ν. 4270/2014, εξ ίσου υποστηρίξιμο θα ήταν οι αγωγές για την ικανοποίηση των ανωτέρω αξιώσεων να χαρακτηρισθούν ως ευθείες - όπως σε ανάλογες περιπτώσεις αγωγών, με αντικείμενο την καταβολή στο ακέραιο της κανονισμένης σύνταξης, έχει γίνει δεκτό (βλ. ΕλΣ Ολ. 3097/2010 και 1388/2018) - πράγμα που θα σήμαινε ότι πρόκειται για αξιώσεις υποκείμενες στη βραχυχρόνια (διετή) παραγραφή της παρ. 5 του ιδίου άρθρου του ν. 4270/2014.

8. Ασχέτως του ως άνω ζητήματος της διάρκειας της παραγραφής, το οποίο, πάντως, καταδεικνύει την εν γένει έλλειψη συνοχής των συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων και καθιστά παρακινδυνευμένη, στο παρόν στάδιο εξέλιξης της νομολογίας, οποιαδήποτε εκ των προτέρων εκτίμηση, ως προς το εάν οι αξιώσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου από την αντισυνταγματική περικοπή της υποπαρ. B.3 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 παραμένουν, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, δικαστικώς επιδώξιμες, δεν πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να παραβλέπεται ότι, εκτός από

την προαναφερόμενη διάταξη, το παρόν Δικαστήριο έχει, σε πρότυπες δίκες, επιληφθεί και άλλων ρυθμίσεων του ν. 4093/2012 και αποφανθεί για αντισυνταγματικότητά τους. Ειδικότερα, με τις 7412/2015, 1506/2016, 1854/2019 και 738/2020 αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έχουν κριθεί αντίθετες προς τις συνταγματικές διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1, καθώς και προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, οι από 1.8.2012 μειωτικές αναπροσαρμογές των συντάξεων των συνταξιούχων ιατρών του ΕΣΥ, μελών ΔΕΠ ΑΕΙ, μελών ΕΠ ΤΕΙ και διπλωματικών υπαλλήλων, συνεπεία της, κατά τις περιπτ. 17, 21, 27 και 28 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, μείωσης των αποδοχών ενέργειας των λόγω κατηγοριών λειτουργών και υπαλλήλων. Σε όλες, μάλιστα, τις ανωτέρω περιπτώσεις, δοθέντος ότι οι απορρέουσες από τη διάγνωση της αντισυνταγματικότητας και, κατ' επέκταση, το παράνομο της αναπροσαρμογής των συντάξεων αξιώσεις είναι αναμφισβήτητα αποζημιωτικές, για τις εξ αυτών αναγόμενες στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, βέβαιο είναι ότι δεν έχουν υποπέσει στην πενταετή παραγραφή της εφαρμοστέας εν προκειμένω παρ. 1 του άρθρου 140 του ν. 4270/2014.

9. Από την ανάλυση που προηγήθηκε προφανές γίνεται το διαφορετικό νομολογιακό περιβάλλον εντός του οποίου κυοφορήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, σε σχέση με εκείνο στο οποίο, με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, επιχειρείται οι ανωτέρω ρυθμίσεις να μεταφερθούν και να ισχύσουν για τους συνταξιούχους του Δημοσίου και τις λοιπές εξομοιούμενες με αυτούς κατηγορίες. Πέραν δε της σαφούς διάκρισης του συστήματος συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, που επανειλημμένως έχει αναδείξει το παρόν Δικαστήριο, και μόνο για τον ως άνω λόγο, της διαφορετικής, δηλαδή, νομολογιακής προσέγγισης των διατάξεων του ν. 4093/2012 από το Συμβούλιο της Επικρατείας, η επίκληση στην εισηγητική έκθεση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου της αρχής της ισότητας, προς δικαιολόγηση της επέκτασης στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στις άλλες διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς κατηγορίες των αντίστοιχων για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης ρυθμίσεων, δεν φαίνεται ιδιαίτερα εύστοχη.

10. Όσα προεκτέθηκαν δεν έχουν, βεβαίως, την έννοια ότι, αυτοτελώς κρινόμενη, η ρύθμιση της παρ. 1 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου πάσχει. Αν και θα πρέπει να επισημανθεί ότι, καθόσον η υποπαρ. B.9 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 προέβλεπε την ανάλογη εφαρμογή, για τις εξομοιούμενες με τους συνταξιούχους του Δημοσίου κατηγορίες, όλων των προηγούμενων υποπαραγράφων της ιδίας παραγράφου, επομένως, όχι μόνον της περικοπής της υποπαρ. B.3, αλλά και λ.χ. της

κατάργησης των συγκαταβαλλόμενων με τις συντάξεις του Δημοσίου επιδομάτων εορτών και αδείας της υποπαρ. Β.4, της μείωσης των συντάξεων των άγαμων ή διαζευγμένων θυγατέρων της υποπαρ. Β.5 κ.λπ., η μνεία, στην παρ. 1 του άρθρου 1 του σχεδίου νόμου, της υποπαρ. Β.9, χωρίς άλλη διευκρίνιση, για τον προσδιορισμό των προς επιστροφή ποσών, ενδεχομένως να προκαλέσει αμφιβολίες κατά την εφαρμογή των προτεινόμενων διατάξεων. Να δώσει δηλαδή, λαβή για την ερμηνεία ότι, σε αντίθεση με τους συνταξιούχους του Δημοσίου, στους οποίους πρόκειται να επιστραφεί μόνον η περικοπή, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, της υποπαρ. Β3, οι λοιπές διεπόμενες από το συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων κατηγορίες δικαιούνται, για το ίδιο χρονικό διάστημα, της επιστροφής του συνόλου των, κατά την παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, περικοπών και μειώσεων των συντάξεων τους, χωρίς μάλιστα εν προκειμένω να συντρέχει περίπτωση συμμόρφωσης προς δικαστική απόφαση με όλες τις εντεύθεν συνέπειες από άποψη ανομοιόμορφης μεταχείρισης των μεν από τους δε.

11. Ανεξαρτήτως του ως άνω ζητήματος διατύπωσης των προτεινόμενων διατάξεων, τούτο που πρέπει να καταστεί απολύτως σαφές είναι ότι, με την επιστροφή στους συνταξιούχους του Δημοσίου των ποσών που αντιστοιχούν στην περικοπή των συντάξεών τους, με βάση τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις της υποπαρ. Β.3 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, και αφορούν το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, ικανοποιούνται, για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ορισμένες μόνον από τις αξιώσεις των ανωτέρω από τη διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα επιμέρους διατάξεων του νόμου αυτού. Δεδομένο που εγείρει δύο επιπρόσθετα ζητήματα:

12. Κατ' αρχάς, επειδή, όπως ρητώς ορίζεται στην παρ. 5 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου, οι εκκρεμείς, κατά τη δημοσίευση του νόμου, δίκες για αξιώσεις που υπερβαίνουν το προς επιστροφή ποσό συνεχίζονται απρόσκοπτα, είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν οι εν λόγω ρυθμίσεις θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποσυμφόρηση του παρόντος Δικαστηρίου από τις εγερθείσες ενώπιον του αγωγές, με αντικείμενο τις απαιτήσεις που απορρέουν από τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις του ν. 4093/2012.

13. Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των παρ. 4 και 5 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου ευθέως προκύπτει ότι, για τους συνταξιούχους του Δημοσίου που, έως τη δημοσίευση του νόμου, δεν θα έχουν ασκήσει σχετικά ένδικα βοηθήματα, με την επιστροφή των, αναγόμενων στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, ποσών της περικοπής της σύνταξής τους, κατ' εφαρμογή των αντισυνταγματικών διατάξεων της υποπαρ. Β.3 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αποσβέννυνται οι αξιώσεις τους, για το ως άνω χρονικό διάστημα, όχι μόνον από τη συγκεκριμένη περικοπή, αλλά και

από όλες ανεξαιρέτως τις περικοπές και μειώσεις των συντάξεων τους που προέβλεπε ο ν. 4093/2012. Ήτοι και εκείνες από τις ωσαύτως κριθείσες ως αντισυνταγματικές μειωτικές αναπροσαρμογές των συντάξεων των αμειβόμενων με ειδικά μισθολόγια δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, για τους όποιους έγινε λόγος προηγουμένως.

14. Δοθέντος ότι οι προαναφερόμενες αξιώσεις έχουν οιονεί αναγνωρισθεί δικαστικά, με τη διάγνωση, σε πρότυπες δίκες, του ανίσχυρου των διατάξεων των περιπτ. 17, 21, 27 και 28 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με βάση τις οποίες εχώρησαν οι αναπροσαρμογές, και δεν έχουν υποπέσει, όπως ήδη εκτέθηκε, σε παραγραφή, η απόσβεσή τους, ενώ παραμένουν ενεργές και χωρίς με τις προτεινόμενες διατάξεις να προβλέπεται η ικανοποίησή τους, θα μπορούσε να θέσει ζήτημα επέμβασης του νομοθέτη σε γεννημένα περιουσιακά δικαιώματα. Και είναι μεν αληθές ότι τέτοιες επεμβάσεις εκ προοιμίου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκλείονται, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που τις επιβάλλουν και τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου δε, παρά το, πράγματι, περιορισμένο χρονικό διάστημα στο οποίο αφορά η απόσβεση των αξιώσεων αυτών και την εκτεταμένη αναφορά που γίνεται στην εισηγητική έκθεση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου στις δημοσιονομικές συνέπειες της ενσκήψασας, εξαιτίας της πανδημίας της Covid-19, υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, δικαιολογείται, σε κάθε περίπτωση, επιφύλαξη, ως προς τη συμβατότητα των επίμαχων ρυθμίσεων προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

15. Όσον αφορά, τέλος, το άρθρο 2 του προτεινόμενου σχεδίου, καθόσον, με αυτό, αντικαθίσταται, από τότε που ίσχυσε, το αναφερόμενο στην επιστροφή που δικαιούνται οι συνταξιούχοι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης άρθρο 114 του ν. 4714/2020, ούτως ώστε πλέον της ίδιας επιστροφής να τύχουν και οι συνταξιούχοι του ΝΑΤ, δεν χρήζει γνωμοδότησης από την Ολομέλεια.

Κατά τη διάρκεια της διάσκεψης, ο Πρόεδρος ενημερώθηκε από τη Γραμματέα ότι η Σύμβουλος Βασιλική Σοφιανού αδυνατούσε για τεχνικούς λόγους να συνδεθεί με τη διάσκεψη μέσω του χρησιμοποιούμενου μοναδικού επιτρεπόμενου τεχνικού μέσου. Ενημερώθηκε επίσης ότι η ανωτέρω Σύμβουλος, χάριν επιτάχυνσης της διαδικασίας γνωμοδότησης, είχε ήδη ετοιμάσει γραπτό σημείωμα με τη γνώμη της, το οποίο είχε διαβιβάσει ηλεκτρονικώς στην παρισταμένη στη διάσκεψη Σύμβουλο Ασημίνα Σακελλαρίου. Κατόπιν τούτων, εν όψει των εξαιρετικών συνθηκών, ο Πρόεδρος επέτρεψε, με τη συναίνεση της Ολομέλειας, να αναγνωρθεί από την ως άνω παρισταμένη στη διάσκεψη Σύμβουλο, το αποσταλέν σε αυτήν

σημείωμα της αδυνατούσης να παραστεί Συμβούλου. Το κείμενο που αναγνώστηκε έχει ως εξής:

1. Παρατηρήσεις επί της αιτιολογικής έκθεσης.

Κατά την κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος γνωμοδοτική αρμοδιότητά του, το Ελεγκτικό Συνέδριο διατυπώνει παρατηρήσεις και επί της κατ' άρθρο 74 παρ. 1 του Συντάγματος αιτιολογικής έκθεσης, που συνοδεύει την υπόψη ψήφιση ρύθμιση, στο βαθμό που σ' αυτήν περιέχονται οι λόγοι θέσπισης της ρύθμισης και διαμορφώνεται το ερμηνευτικό της πλαίσιο, το οποίο συνιστά αναγκαίο όρο, ενόψει της συνταγματικής αρχής του κράτους δικαίου, για την αρμονική ένταξη κάθε διάταξης και δη συνταξιοδοτικής, κατά τρόπο διαφανή, συστηματικό, συνεκτικό, αρμονικό και συνεπή στο οικείο ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών [πρβλ. ΕλΣ Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017 και κατ' αναλογία αποφ. ΔΕΕ της 17.3.2011, C-221/09 «AJD Tuna Ltd κατά Direttur tal-Agrikoltura u s-Sajd, Avukat Generali», σκ. 58].

Επί αυτού παρατηρείται ότι η εκ μέρους του νομοθέτη επέκταση των ευνοϊκών ρυθμίσεων, με τις οποίες θεσπίστηκε η καταβολή αναδρομικών ποσών συντάξεων σε συμμόρφωση προς τις αποφάσεις 1439 έως 1443/2020 και 2287 και 2288/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στους συνταξιούχους που διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς (πρώην υπάλληλοι των ΟΤΑ και άλλων ΝΠΙΔΔ κλπ), γίνεται κατ' επίκληση εσφαλμένης βάσης στην οικεία αιτιολογική έκθεση. Ειδικότερα, η επίκληση της αρχής της ίσης μεταχείρισης για τη μεταφορά ρυθμίσεων από το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης σε εκείνο του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών δεν δικαιολογείται από την κατ' άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας. Και τούτο, διότι η θεσμική εγγύηση του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, που διασφαλίζει την καταβολή κύριας σύνταξης στην κατηγορία αυτή από το Δημόσιο, ως εργοδότη, ή από άλλον ειδικά συνεστημένο προς τούτο φορέα με την εγγύηση του Δημοσίου, ως συνέχειας του μισθού τους [βλ. 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98, 103 και 104 του Συντάγματος, ΕλΣ Ολ. 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017 και αναλυτικά ΕλΣ ΙΙ Τμ. 930/2019, σκ. 14 έως 24, ήδη δε τη διακριτή και αυτοτελή υποδοχή του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού καθεστώτος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του e-ΕΦΚΑ, άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και Κεφάλαιο Β του ν. 4387/2016, φ. 85 Α΄, όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020, φ. 43 Α΄] και επί του οποίου αποκλειστική δικαιοδοσία έχει το Ελεγκτικό Συνέδριο [άρθρο 98 παρ. 1 δ΄ και στ΄ του Συντάγματος, ΑΕΔ 4/2001, 1, 28/2004, 4/2011, και a contrario ΑΕΔ 28/2004, ΕλΣ Ολ. πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010], με την επιφύλαξη

της ειδικής δικαιοδοσίας του Ειδικού Δικαστηρίου της παραγράφου 2 του άρθρου 88 του Συντάγματος [βλ. άρθρο 5Β του ν. 4387/2016, όπως προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4670/2020], δεν ταυτίζεται με το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το ίδιο το Σύνταγμα διακρίνει τα δύο παράλληλα ισχύοντα ασφαλιστικά συστήματα, κατατάσσοντας τους εντασσόμενους σ' αυτά σε διακριτές κατηγορίες με αντικειμενικά και εύλογα κριτήρια αναγόμενα στο είδος της απασχόλησής τους και του νομικού δεσμού που τους συνδέει με τον εργοδότη, ενώψει και του ιδιάζοντος χαρακτήρα της ειδικής λειτουργικής σχέσης που συνδέει τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς με το Κράτος [βλ. ΕΛΣ Ολ. 137/2019, ΙΙ Τμ. 930/2019, σκ. 14 και 15, III Τμ. 277, 278/2019 και ΑΕΔ 16/1989], παρέχει δε στους τελευταίους προστασία όχι ταυτόσημη, αλλά κατ' αρχήν ισοδύναμη με εκείνη των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που χορηγούνται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, και υπό την επιφύλαξη των επιμέρους νομοθετικών ρυθμίσεων που υλοποιούν την οικεία θεσμική εγγύηση [βλ. ΕΛΣ ΙΙ Τμ. 930/2019, σκ. 25, 2076, 1176/2018, και κατ' αναλογία επί των όρων εφαρμογής της αρχής της ισότητας μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και μισθωτών ιδιωτικού δικαίου στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/78 απόφ. ΔΕΕ της 9.3.2017, C-406/15, Petya Milkova κατά Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivati-zatsionen kontrol, σκ. 60 επ.].

Αντιθέτως, προσήκουσες βάσεις για την καταβολή των ποσών αυτών στους εντασσόμενους στο ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αποτελούν:

α) η 1277/2018 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο πρότυπης δίκης κατ' άρθρο 108Α του π.δ/τος 1225/1981, με την οποία κρίθηκε ότι οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με τις οποίες επήλθαν μειώσεις στις συντάξεις του Δημοσίου, αντίκεινται από τις ισχύος τους στις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη και της αναλογικότητας, καθώς και προς τη συνταγματική αρχή της αναλογίας σύνταξης και αποδοχών ενεργείας, όπως αυτή ισχύει για τους συνταξιούχους του Δημοσίου και

β) ειδικώς για τους δικαστικούς λειτουργούς, η 1/2018 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, με την οποία επίσης κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς και ελήφθησαν υπόψη για τον επανυπολογισμό των συντάξεων τους κατά το άρθρο 14 παράγραφοι 1 περ. β' και 2 περ. α' του νεότερου νόμου 4387/2016, αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης, που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των

εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν.

Επομένως, το πλαίσιο υπό το οποίο πρέπει να ερμηνευθούν οι επίμαχες ρυθμίσεις και να κριθεί η συμβατότητά τους με υπερκείμενης τυπικής ισχύος κανόνες είναι εκείνο της εν ευρείᾳ εννοία συμμόρφωσης του νομοθέτη προς τις ως άνω δύο δικαστικές αποφάσεις και όχι της ίσης μεταχείρισης προς τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα. Για τον λόγο, άλλωστε, αυτό, δεν προβλέπεται η καταβολή στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στους με αυτούς εξομοιούμενους των ποσών που αντιστοιχούν στις μειώσεις του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4051/2012, οι οποίες κρίθηκαν ειδικώς για τους συνταξιούχους του Δημοσίου συμβατές με το Σύνταγμα, με τα Πρακτικά της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 5^{ης} Γεν. Συν/σης της 29.3.2017, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα για τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα ενόψει των κριθέντων με τις ως άνω αποφάσεις του ΣτΕ. Κατόπιν αυτών, η αιτιολογική έκθεση της ρύθμισης πρέπει να αναδιαμορφωθεί αναλόγως.

2. Παρατηρήσεις επί της προτεινόμενης ρύθμισης.

Ενόψει ότι με τις ως άνω αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος δεν τίθενται χρονικοί περιορισμοί στην ικανοποίηση των αξιώσεων των δικαιούχων από τις εν λόγω αντισυνταγματικές ρυθμίσεις, σε αντίθεση με τα κριθέντα από το Συμβούλιο της Επικρατείας με τις προαναφερόμενες αποφάσεις του και στο βαθμό που ο νομοθέτης δεν προβαίνει σε αναδρομική κατάργηση των κριθεισών ως αντισυνταγματικών ρυθμίσεων του ν.4093/2012 και σε καταβολή του συνόλου των ποσών στους δικαιούχους, η θεσπιζόμενη ρύθμιση δεν συνιστά πλήρη εν ευρείᾳ εννοία συμμόρφωση προς τις οικείες δικαστικές αποφάσεις [βλ. τις ρυθμίσεις των άρθρων 181 παρ. 1 α του ν. 4270/2014, φ. 143 Α΄, 86 παρ. 6 του ν. 4307/2014, φ. 246 Α΄ και 15 του ν. 4575/2018, φ. 192 Α΄, για τη σταδιακή ολοσχερή συμμόρφωση στις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος για τις μειώσεις των αποδοχών και των συντάξεων των δικαστικών λειτουργών]. Αντιθέτως, πρόκειται για μερική αναγνώριση, ικανοποίηση και εν τέλει απόσβεση των σχετικών αξιώσεων, εφόσον ακολουθήσει πραγματική καταβολή, για το όλως περιορισμένο αυτό χρονικό διάστημα, για το οποίο επέλεξε ο νομοθέτης να άρει τις συνέπειες των αντισυνταγματικών ρυθμίσεων, όχι ενόψει της αρχής της ίσης μεταχείρισης, αλλά κατ' αντιστοιχία προς τις προβλέψεις του για τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα. Τούτο, άλλωστε, σαφώς συνάγεται από τον συνδυασμό των παρ. 1, 4 και 5 της υπό θέσπιση ρύθμισης, καθόσον ρητώς προβλέπεται ότι η καταβολή οδηγεί σε απόσβεση των απαιτήσεων για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και ότι δεν θίγονται εκκρεμείς δίκες για τις αξιώσεις που

υπερβαίνουν το ποσό της καταβολής. Επομένως, από τις υπό ψήφιση ρυθμίσεις σαφώς συνάγεται ότι :

α) Οι διατάξεις συνιστούν μερική συμμόρφωση προς τις αποφάσεις ΕλΣ Ολ. 1277/2018 και Ειδ. Δικ. 88 του Σ 1-4/2018, υπό την έννοια ότι ικανοποιούνται μερικώς οι απαιτήσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου από τις αντισυνταγματικές ρυθμίσεις της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως και την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 και όχι από άλλες ρυθμίσεις μέχρι τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016, που έχουν ήδη κριθεί ή τυχόν κριθούν στο μέλλον αντισυνταγματικές.

β) μετά την καταβολή των σχετικών ποσών αποσβέννυνται μόνο κατά το μέρος αυτό οι σχετικές αξιώσεις

γ) Παραμένουν ενεργές, με την επιφύλαξη των περί παραγραφής διατάξεων, αξιώσεις για την ίδια αιτία που δεν έχουν ακόμη επιδιωχθεί δικαστικώς, καθώς και εκείνες για τις οποίες εκκρεμούν ένδικα βοηθήματα ή μέσα, η αποκλειστική δε επίδραση επ' αυτών αφορά μόνον στην ένσταση καταβολής στην έκταση και για το χρονικό διάστημα στο οποίο αφορά.

Στο πλαίσιο αυτό, οι δημοσιονομικοί λόγοι που παρατίθενται στην αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας, είναι θεμιτοί, ενόψει της συνταγματικής αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας [βλ. ΕλΣ Ολ. 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, πρακτ. της 4ης Γεν. Συν/σης της 5.2.2020, της 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014, στο πνεύμα αυτό ΣτΕ Ολ. 2115, 1116/2014, 1284, 1283, 668/2012 και αποφ. ΕΔΔΑ της 15.10.2013, Rimantas Savickas κατά Λιθουανίας, της 8.10.2013, Mateus και Januario κατά Πορτογαλίας, της 7.5.2013, Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος και πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 15.11.2011, C-539/09, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκ. 38, 60, 81], που επιβάλλεται να συνεκτιμάται κατά τη διανομή των δημοσίων πόρων, προς διασφάλιση της διανεμητικής δικαιοισύνης υπό όρους βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, δικαιολογούν αποκλειστικώς την μη πλήρη νομοθετική συμμόρφωση προς τις ως άνω δικαστικές αποφάσεις στην παρούσα φάση, ενόψει του περιορισμένου δημοσιονομικού περιθωρίου. Σε καμία δε περίπτωση δεν προβάλλονται ως λόγοι περιορισμού των αξιώσεων των δικαιούχων, όπως προκύπτει από τη διατύπωση της διάτοξης.

Ακολούθησε συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της Ολομέλειας, η οποία ομόφωνα αποδέχθηκε τα κάτωθι.

Η γνωμοδότηση της Ολομελείας έχει ως ακολούθως:

I. Εισαγωγή

1. Με τις διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, προβλέφθηκε η επιστροφή στους συνταξιούχους των προ του ΕΦΚΑ οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης των ποσών που αντιστοιχούν στις επιβληθείσες, κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, περικοπές των συντάξεών τους, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016. Με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε η συμμόρφωση του νομοθέτη προς τα σχετικώς κριθέντα από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας.

2. Με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, εισάγονται ρυθμίσεις, όμοιου περιεχομένου με τις ήδη ισχύουσες για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, με αντικείμενο την επιστροφή στους συνταξιούχους του Δημοσίου καθώς και στους συνταξιούχους που διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς (πρώην υπάλληλοι των ΟΤΑ και άλλων ΝΠΔΔ κ.λπ.) των αναγόμενων στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016 ποσών των περικοπών που είχαν επιβληθεί στις συντάξεις τους, με βάση τις διατάξεις των υποπαρ. B.3 (για τους συνταξιούχους του Δημοσίου) και B.9 (για τις λοιπές διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς κατηγορίες) της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012.

3. Με το δεδομένο δε αυτό, η εξέταση του δόκιμου της εισαγωγής των αυτών κατ' ουσίαν ρυθμίσεων και για τους συνταξιούχους του Δημοσίου και τις άλλες διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς κατηγορίες αναγκαίως προϋποθέτει την επισκόπηση της νομολογίας του ως άνω δικαστηρίου, που τελικώς επέβαλε τη θέσπιση του άρθρου 114 του ν. 4714/2020.

4. Πρέπει πάντως να επισημανθεί προκαταρκτικώς ότι η επίκληση στην εισηγητική έκθεση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου της αρχής της ισότητας, προς δικαιολόγηση της επέκτασης στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στις άλλες διεπόμενες από το ίδιο συνταξιοδοτικό καθεστώς

κατηγορίες των αντίστοιχων για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης ρυθμίσεων, είναι νομικώς προβληματική, δοθείσης της σαφούς διάκρισης του συστήματος συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, που επανειλημμένως έχει αναδείξει το παρόν Δικαστήριο.

II. Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας

5. Με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, κρίθηκαν αντισυνταγματικές και, ως εκ τούτου, ανίσχυρες, όσον αφορά τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, οι περικοπές το μεν, από 1.1.2012, του ποσού της σύνταξης που υπερέβαινε τα 1.300,00 ευρώ, κατά ποσοστό 12%, όπως προέβλεπε η παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, το δε, από 1.1.2013, των συντάξεων άνω των 1.000,00 ευρώ, κατά ποσοστό που, αναλόγως του ύψους της σύνταξης, κυμαινόταν από 5% έως 20%, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, για τον λόγο ότι των συγκεκριμένων περικοπών δεν είχε προηγηθεί η περιγραφόμενη στις εν λόγω δικαστικές αποφάσεις ειδική μελέτη.

6. Με τις ίδιες αποφάσεις, που δημοσιεύθηκαν στις 10.6.2015, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας όρισε ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα είχε αναδρομικό χαρακτήρα μόνον για όσους είχαν ασκήσει ένδικα βοηθήματα ή μέσα μέχρι τη δημοσίευση των αποφάσεων αυτών και ότι, επομένως, επίκληση της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, για τη θεμελίωση αξιώσεων άλλων συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, αναφορικά με τις περικοπέσες, βάσει των ανωτέρω διατάξεων, συντάξεις τους, χωρεί αποκλειστικώς για το επιγενόμενο της δημοσίευσης των 2287 και 2288/2015 αποφάσεων χρόνο, ήτοι από 11.6.2015 και εφεξής.

7. Επακολούθησε ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις», που τέθηκε σε ισχύ, κατά το άρθρο 122 αυτού, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στις 12.5.2016. Στο πλαίσιο δε εφαρμογής των ενιαίων κανόνων του ΕΦΚΑ, προβλέπεται μεν στον ν. 4387/2016 ότι οι ήδη καταβαλόμενες, κατά την έναρξη της ισχύος του, συντάξεις επανυπολογίζονται και αυτές, με τον ίδιο όπως και οι

μελλοντικές τρόπο, εντούτοις, μέχρι τις 31.12.2018, συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014 (άρθρα 14 και 33), απομειωμένες, δηλαδή, κατά τις περικοπές που είχαν υποστεί, κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012.

8. Επιληφθείσα της εκ νέου υιοθέτησης από τον νομοθέτη, μέσω του ν. 4387/2016, των περικοπών στις συντάξεις των ήδη, κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, που είχαν επιφέρει οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και της περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 και είχαν κριθεί ως αντισυνταγματικές, με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την 1891/2019 απόφασή της, έκρινε συνταγματικώς θεμιτή τη νομοθετική αυτή επιλογή.

III. Η αντίστοιχη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου

9. Σε αποκλίνουσες κρίσεις από τις προμνησθείσες νομολογιακές παραδοχές του Συμβουλίου της Επικρατείας, έχει το παρόν Δικαστήριο αχθεί για τις αντιστοίχως επιβληθείσες στις συντάξεις του Δημοσίου περικοπές.

10. Η απολύτως όμοια με εκείνη της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του ιδίου νόμου, η οποία, για τους συνταξιούχους του Δημοσίου, προέβλεπε, επίσης, την περικοπή, από 1.1.2012, του άνω των 1.300,00 ευρώ ποσού της σύνταξής τους, κατά ποσοστό 12%, κρίθηκε, με τα Πρακτικά της 5ης Γενικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 29ης Μαρτίου 2017, ότι δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, ούτε στο άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Διά τούτο, άλλωστε, και τα ποσά της συγκεκριμένης περικοπής δεν περιλαμβάνονται σε αυτά που πρόκειται να επιστραφούν, σύμφωνα με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

11. Στην περίπτωση της, ομοίου περιεχόμενου με την περιπτ. 1 της υποπαρ. IA.5 της παρ. IA του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, διάταξης της υποπαρ. B.3 της παρ. B του ιδίου άρθρου και νόμου, με την οποία οι άνω των 1.000,00 ευρώ συντάξεις του Δημοσίου περικόπηκαν, κατά ποσοστό από 5% έως 20%, διαγνώσθηκε μεν, σε πρότυπη δίκη, με την

1277/2018 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η αντίθεση της ρύθμισης προς τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και προς τη συνταγματική αρχή της αναλογίας σύνταξης και αποδοχών ενέργειας, όπως η αρχή αυτή ισχύει για τους συνταξιούχους του Δημοσίου, ωστόσο, ούτε οι αναδρομικές συνέπειες της διάγνωσης της αντισυνταγματικότητας περιορίσθηκαν, καθ' οιονδήποτε τρόπο, με την ανωτέρω απόφαση (πρβλ. ανωτέρω τα αναφερθέντα στην παρ. 6), ούτε έκτοτε το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει αποφανθεί επί της ενδεχόμενης επιρροής, όσον αφορά την ισχύ της εν λόγω ρύθμισης, των μεταγενέστερων της θέσπισής της διατάξεων του ν. 4387/2016 (πρβλ. ανωτέρω τα αναφερθέντα στην παρ. 8).

12. Εξ άλλου, το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει, σε πρότυπες δίκες, επιληφθεί και άλλων ρυθμίσεων του ν. 4093/2012 και αποφανθεί για την αντισυνταγματικότητά τους. Ειδικότερα, με τις 7412/2015, 1506/2016, 1854/2019 και 738/2020 αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έχουν κριθεί αντίθετες προς τις συνταγματικές διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1, καθώς και προς το άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, οι από 1.8.2012 μειωτικές αναπροσαρμογές των συντάξεων των συνταξιούχων ιατρών του ΕΣΥ, μελών ΔΕΠ ΑΕΙ, μελών ΕΠ ΤΕΙ και διπλωματικών υπαλλήλων, συνεπεία της, κατά τις περιπτ. 17, 21, 27 και 28 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, μείωσης των αποδοχών ενέργειας των λόγω κατηγοριών λειτουργών και υπαλλήλων. Σε όλες, μάλιστα, τις ανωτέρω περιπτώσεις, δοθέντος ότι οι απορρέουσες από τη διάγνωση της αντισυνταγματικότητας και, κατ' επέκταση, το παράνομο της αναπροσαρμογής των συντάξεων αξιώσεις είναι αναμφισβήτητα αποζημιωτικές, για τις εξ αυτών αναγόμενες στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, βέβαιο είναι ότι δεν έχουν υποπέσει στην πενταετή παραγραφή της εφαρμοστέας εν προκειμένω παρ. 1 του άρθρου 140 του ν. 4270/2014.

IV. Συνέπειες των διαφορών στην νομολογία των δύο ανωτάτων δικαστηρίων ως προς το λυσιτελές των προτεινόμενων ρυθμίσεων

13. Από την ανάλυση που προηγήθηκε καθίσταται προφανές το διαφορετικό νομολογιακό περιβάλλον εντός του οποίου κυοφορήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 για τους συνταξιούχους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, σε σχέση με εκείνο στο οποίο, με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, επιχειρείται οι ανωτέρω

ρυθμίσεις να μεταφερθούν και να ισχύσουν για τους συνταξιούχους του Δημοσίου και τις λοιπές εξομοιούμενες με αυτούς κατηγορίες.

14. Η 11^η.6.2015, ημερομηνία δημοσίευσης της κατά τα ανωτέρω απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν εμφανίζεται κρίσιμη στο νομολογιακό περιβάλλον του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφορικά με τις αξιώσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου και των εξομοιουμένων με αυτούς από αντισυνταγματικές περικοπές.

15. Στο δε παρόν στάδιο εξέλιξης της νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οποιαδήποτε εκ των προτέρων εκτίμηση, ως προς το εάν οι αξιώσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου από την αντισυνταγματική περικοπή της υποπαρ. B.3 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 παραμένουν, για το χρονικό διάστημα μετά την 12^η.5.2016 είναι αδύνατη.

16. Επομένως, με τα μέχρι τώρα νομολογιακά δεδομένα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τόσο το εάν οι συνταξιούχοι του Δημοσίου είχαν προσφύγει στο Δικαστήριο τούτο πριν ή μετά τη δημοσίευση της 1277/2018 απόφασης - ή, κατά μείζονα λόγο, πριν ή μετά την 10.6.2015 - όσο και το εάν πρόκειται για αξιώσεις από την ως άνω περικοπή των συντάξεών τους, αναγόμενες στο προηγούμενο ή στο επιγενόμενο της δημοσίευσης του ν. 4387/2016 χρονικό διάστημα, αποβαίνουν αδιάφορα για τη δικαστική διεκδίκηση των αξιώσεων αυτών. Οι αξιώσεις αυτές δεν υπόκεινται σε άλλο χρονικό περιορισμό ει μη μόνον της παραγραφής τους.

17. Οι ουσιώδεις αυτές διαφοροποιήσεις στην αντιμετώπιση από το Ελεγκτικό Συνέδριο της ποσοστιαίας περικοπής των άνω των 1.000,00 ευρώ συντάξεων του Δημοσίου, σε σχέση με τα πορίσματα των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ίδια περικοπή των συντάξεων των συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, επάγονται σημαντικά πρακτικά αποτελέσματα ως προς τις συνέπειες της εξεταζόμενης στην παρούσα γνωμοδοτική διαδικασία ρύθμισης.

18. Πρέπει να καταστεί απολύτως σαφές είναι ότι, με την επιστροφή στους συνταξιούχους του Δημοσίου των ποσών που αντιστοιχούν στην περικοπή των συντάξεών τους, με βάση τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις της υποπαρ. B.3 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, και αφορούν το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, ικανοποιούνται, για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ορισμένες μόνον από τις αξιώσεις των ανωτέρω από τη διαγνωσθείσα υπό του Δικαστηρίου τούτου αντισυνταγματικότητα επιμέρους διατάξεων του νόμου αυτού.

19. Η διαπίστωση αυτή εγείρει την εξής πρόσθετη παρατήρηση: Επειδή, όπως ρητώς ορίζεται στην παρ. 5 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου, οι εκκρεμείς, κατά τη δημοσίευση του νόμου, δίκες για αξιώσεις που υπερβαίνουν το προς επιστροφή ποσό συνεχίζονται απρόσκοπτα, είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν οι εν λόγω ρυθμίσεις θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποσυμφόρηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου από τις εγερθείσες ενώπιον του δεκάδες χιλιάδων αγωγές, με αντικείμενο τις απαιτήσεις που απορρέουν από τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις του ν. 4093/2012.

V. Ειδικότερες παρατηρήσεις

20. Όσα προεκτέθηκαν ανωτέρω δεν έχουν την έννοια ότι, αυτοτελώς κρινόμενη, η ρύθμιση της παρ. 1 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου πάσχει. Επιβάλλεται πάντως να διατυπωθούν οι επισημάνσεις που ακολουθούν.

21. Από τον συνδυασμό των παρ. 4 και 5 του άρθρου 1 του προτεινόμενου σχεδίου ευθέως προκύπτει ότι, για τους συνταξιούχους του Δημοσίου που, έως τη δημοσίευση του νόμου, δεν θα έχουν ασκήσει σχετικά ένδικα βιοθήματα, με την επιστροφή των, αναγόμενων στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, ποσών της περικοπής της σύνταξής τους, κατ' εφαρμογή των αντισυνταγματικών διατάξεων της υποπαρ. Β.3 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αποσβέννυνται οι αξιώσεις τους, για το ως άνω χρονικό διάστημα, όχι μόνον από τη συγκεκριμένη περικοπή, αλλά και από όλες ανεξαιρέτως τις περικοπές και μειώσεις των συντάξεών τους που προέβλεπε ο ν. 4093/2012. Ήτοι και εκείνες από τις ωσαύτως κριθείσες ως αντισυνταγματικές μειωτικές αναπροσαρμογές των συντάξεων των αμειβόμενων με ειδικά μισθολόγια δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, για τους όποιους έγινε λόγος προηγουμένως.

22. Δοθέντος όμως ότι οι προαναφερόμενες αξιώσεις έχουν οιονεί αναγνωρισθεί δικαστικά, με τη διάγνωση, σε πρότυπες δίκες, του ανίσχυρου των διατάξεων των περιπτ. 17, 21, 27 και 28 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με βάση τις οποίες εχώρησαν οι αναπροσαρμογές, και δεν έχουν υποπέσει, όπως ήδη εκτέθηκε, σε παραγραφή, η απόσβεσή τους, ενώ παραμένουν ενεργές και χωρίς με τις προτεινόμενες διατάξεις να προβλέπεται η ικανοποίησή τους, θα μπορούσε να θέσει ζήτημα επέμβασης του νομοθέτη σε γεννημένα περιουσιακά δικαιώματα.

23. Και είναι μεν αληθές ότι τέτοιες επεμβάσεις εκ προοιμίου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκλείονται, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που τις επιβάλλουν και τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου δικαιολογείται, σε κάθε περίπτωση, επιφύλαξη, ως προς τη συμβατότητα των επίμαχων ρυθμίσεων προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

24. Εξ άλλου, η υποπαρ. B.9 της παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 προέβλεπε την ανάλογη εφαρμογή, για τις εξομοιούμενες με τους συνταξιούχους του Δημοσίου κατηγορίες, όλων των προηγούμενων υποπαραγράφων της ιδίας παραγράφου, επομένως, όχι μόνον της περικοπής της υποπαρ. B.3, αλλά και λ.χ. της κατάργησης των συγκαταβολώμενων με τις συντάξεις του Δημοσίου επιδομάτων εορτών και αδείας της υποπαρ. B.4, της μείωσης των συντάξεων των άγαμων ή διαζευγμένων θυγατέρων της υποπαρ. B.5 κ.λπ.. Εν όψει τούτων, η μνεία, στην παρ. 1 του άρθρου 1 του σχεδίου νόμου, της υποπαρ. B.9, χωρίς άλλη διευκρίνιση, για τον προσδιορισμό των προς επιστροφή ποσών, μπορεί να προκαλέσει αμφιβολίες κατά την εφαρμογή των προτεινόμενων διατάξεων, ότι δηλαδή, σε αντίθεση με τους συνταξιούχους του Δημοσίου, στους οποίους πρόκειται να επιστραφεί μόνον η περικοπή, για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016, της υποπαρ. B3, οι λοιπές διεπόμενες από το συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων κατηγορίες δικαιούνται, για το ίδιο χρονικό διάστημα, της επιστροφής του συνόλου των, κατά την παρ. B του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, περικοπών και μειώσεων των συντάξεων τους.

25. Όσον αφορά, τέλος, το άρθρο 2 του προτεινόμενου σχεδίου, καθόσον, με αυτό, αντικαθίσταται, από τότε που ίσχυσε, το αναφερόμενο στην επιστροφή που δικαιούνται οι συνταξιούχοι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης άρθρο 114 του ν. 4714/2020, ούτως ώστε πλέον της ίδιας επιστροφής να τύχουν και οι συνταξιούχοι του NAT, δεν χρήζει γνωμοδότησης από την Ολομέλεια.

Μετά το τέλος της συνεδρίασης, η οποία διεξήχθη με τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση του υπηρεσιακού τεχνολογικού μέσου e-presence (βλ. πρακτικά Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου 8^{ης} Γεν.Συν./29.4.2020), συντάχθηκε το παρόν πρακτικό, το οποίο, αφού θεωρήθηκε και εγκρίθηκε από τον Πρόεδρο,

υπογράφεται από τον ίδιο και τη Γραμματέα.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

**Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας**

Ελένη Αυγουστόγλου